

JAUME FÀBREGA

Cuina i política

Política ve de *polis*, i, per tant, es refereix a tot allò que afecta el ciutadà. És obvi, doncs, que la cuina forma part de la "ciutat", dels interessos públics i, per tant, d'alguna forma o altra, també és política (una noble dimensió que no s'ha de confondre amb la política *politicienne* com es diu a França, o sigui, la politiqueria). Això, per a qualsevol persona culta, o que exerceix alguna mena d'activitat pública, és una cosa òbvia. O no?

Si m'ho permeten, m'agradaria explicar un exemple personal. En l'última edició de la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent vaig ser invitat per Eliana Thibaut-Comelade a presentar el seu darrer llibre —una obra magnífica, val a dir-ho—, *La cuina de la Catalunya Nord*. Vàrem glossar la personalitat i la indefugible aportació d'aquesta agitadora cultural d'excepció i, naturalment, vàrem situar el seu llibre dins el context de la cuina dels Països Catalans i del redescobriments de la cuina del país —tasca gegantina que ha emprès l'autora— a la Catalunya francesa. Algú del públic va interrompre pràcticament l'acte, visiblement alterat, tot pronunciant una frase cèlebre, que va deixar estupefactes els presents a l'acte, en plena UCE: "Jo no he vingut aquí a sentir parlar de política, sinó de cuina." Aquesta frase, de cop, ens va retrotraure al túnel del temps, en ple franquisme. Tot i que el qui la pronunciava, insòlitàment jove, es beneficia ara dels qui en aquell temps, justament, el vàrem combatre, fent política, fent cultura, de forma indestruïble. I se'n beneficia bé, ja que condueix un conegut programa en una emissora de la Generalitat, que paguem amb els nostres impostos.

L'interrogant és obvi: quina mena d'escola tenim a Catalunya, que, com diria Raimon, "quan creus que ja s'acaba torna a començar", i encara hi ha personatges públics que tenen —essent benèvols— les coses tan poc clares? Molt més quan aquest personatge, tirant mà dels tòpics més suats, defensava els "professionals"

més o menys del règim que parlen o escriuen de cuina, i que no solament no tenen en compte l'àmbit dels Països Catalans, sinó que anomenen "Llevant" el País Valencià (tal com podem veure que fa Llorenç Torrado en una obra pagada per la Generalitat, per dir-ne només un exemple), o bé fan servir topònims valencians o balears en la seva forma castellana. A part que, sovint, s'ha de fer traduir els originals al català.

Jo trobo —a banda de la seva legitimitat— que això sí que és una opció polí-

"De quin país podem parlar, de quina dignitat, si l'anomenem 'Llevant'? És una opció política, una negació de l'espai nacional i cultural propi"

tica, clara i excloent. La del nacionalisme d'estat, d'implantació ambiental —com diria Joan Francesc Mira—, aparentment no visible però molt més tèrbol i perillós. Josep Pla —i l'exemple és pertinent, perquè no era pas un arrauxat independentista, però era intel·ligent— ja bescantava els intel·lectuals que no tenien en compte l'espai dels Països Catalans, i sobre l'acció de França a la cuina de la Catalunya Nord en va escriure paraules duríssimes, inequívocament "polítiques", denunciant la substitució practicada per l'estat: desaparició de la cuina tradicional, canvi d'hàbits culinaris —cuinar amb mantega en comptes de fer-

ho amb oli d'oliva— i altres aspectes que ell coneixia bé.

El que, doncs, trobo "polític" —d'una política violenta dels estats—, en canvi, és el combat contra el segrest dels noms, per la identitat pròpia. De quin país podem parlar, de quina dignitat, si l'anomenem "Llevant"? No és una mera qüestió de noms: és una opció política, una negació de l'espai nacional i cultural propi. Segurament, el conductor de ràdio esmentat —seguint el seu raonament—, hagués preferit que Eliana Thibaut-Comelade, per no "fer política", hagués anomenat el seu llibre *Cuina dels Pirineus Orientals*. En tot cas, hi ha llibres —i molts altres del mateix tipus, o amb el mateix rerefons polític, referits al Principat, o al País Valencià—, ja es troben al mercat, alguns d'ells escrits, justament, pels gastrònoms oficials. No ens inventem res. El nostre estimat comunicador —dit de bon rotllo— pot adquirir, si li ve de gust, un altre llibre de cuina nord-catalana "no polític", segons aquests paràmetres. És degut a Pierrette Chalendar i es diu, és clar, *La cuisine des Pyrénées Orientales* i és publicat per una editorial de Nîmes. Per veure el to "no polític" del llibre, vegem-ne la recepta de "paella catalane". "Heus aquí —diu l'autora— un plat típicament català però d'origen espanyol. Hom sap que això que avui constitueix el departament dels Pirineus Orientals va estar molt de temps sota el domini dels reis d'Espanya." Per cert, que la senyora Chalendar té el bon gust de no posar xoriço a la paella, com es fa a França (és un plat "espanyol", és clar), sinó xipolates (salsitxes d'origen italià). En canvi, no ens salvem de la presència d'aquest embotit típicament castellà als plats "catalans" més variats: al pa amb oli (pa amb tomàquet), als ous mollets, a l'amanida catalana ("Assiette de charcuteries catalane sur lit de salada"): també trobo polític renunciar a un ingredient bàsic de la cuina, que és el nom dels plats en la llengua original. O almenys m'ho sembla.